

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Анотація. Розглянуто особливості формування дебіторської заборгованості бюджетних установ. Наведено види заборгованості та основні причини її виникнення, порядок документального оформлення. Вдосконалено інформаційно-аналітичне забезпечення оцінки дебіторської заборгованості бюджетних установ.

Аннотация. Рассмотрены особенности формирования дебиторской задолженности бюджетных учреждений. Приведены виды задолженности и основные причины ее возникновения, порядок документального оформления. Усовершенствовано информационно-аналитическое обеспечение оценки дебиторской задолженности бюджетных учреждений.

Annotation. The specifics of the formation of public institutions' receivables have been discussed. The main types of debts and their causes, the procedure of documenting have been presented. The information and analytical support for the assessment of financial institutions' receivables has been improved.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, бюджетні установи, бюджет, господарські відносини, прострочена заборгованість, оборненість.

Актуальність дослідження полягає в тому, що бюджетні установи на сучасному етапі потребують проведення аналізу дебіторської заборгованості, адже її обсяги є занадто високими. В умовах постійної недостатності бюджетних ресурсів допускається їх відволікання у дебіторську заборгованість.

Теоретичним дослідженням проблем аналізу дебіторської заборгованості займалися такі вчені-економісти, як: С. Левицька, Н. Сушко, О. Прохорова та ін.

Метою дослідження є вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення аналізу стану дебіторської заборгованості бюджетних установ та причин її виникнення.

Дебіторська заборгованість – це фінансовий актив установи, що виникає внаслідок договірних відносин між двома юридичними особами, серед яких одна особа, яка є власником активу, після настання відповідних умов угоди має право на отримання платежів, товарів, робіт та послуг [1].

У процесі виконання бюджету в бюджетних установах виникають господарські відносини з постачальниками товарів, виконавцями робіт та особами які надають послуги. Щоб здійснювати видатки та платежі за ними, розпоряднику бюджетних коштів необхідно взяти бюджетні зобов'язання, тобто будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього ж періоду або у майбутньому [2].

У бухгалтерському обліку виникнення зобов'язань однієї сторони перед іншою відображається після здійснення однією із сторін дій, передбачених у договорі. Виникнення заборгованості пов'язане з тим, що майже ніколи не збігаються моменти виконання зустрічних зобов'язань.

Основною причиною утворення дебіторської заборгованості в бюджетних установах є поширена практика попередньої оплати розпорядниками бюджетних коштів закупівель обладнання, інших товарно-матеріальних цінностей та проведення прихованого авансування оплати отримуваних послуг. До зростання дебіторської заборгованості призводять значні суми крадіжок та нестач унаслідок послабленого контролю за збереженням державного майна та недостатнього рівня претензійно-позовної роботи з повернення бюджетних коштів з боку керівників установ. Іншими причинами утворення дебіторської заборгованості є несвочасне відображення в обліку документів про отримання матеріальних цінностей, робіт, послуг (штучна заборгованість) та проведення централізованих розрахунків [1].

З метою встановлення єдиних вимог до порядку складання місячної фінансової звітності установами та організаціями, які отримують кошти державного або місцевих бюджетів, місячні фінансові звіти розпорядники та одержувачі бюджетних коштів складають і подають до органів Державного казначейства України за такими формами:

"Звіт про заборгованість за бюджетними коштами" (№ 7д, № 7м);

"Звіт про заборгованість за окремими програмами" (№ 7д.1, № 7м.1).

У зазначених формах фінансової звітності наводяться суми дебіторської та кредиторської заборгованості.

Елементи звітності щодо відображення дебіторської заборгованості додатково розкриваються у таких формах:

Довідка про дебіторську та кредиторську заборгованість за операціями, які не відображаються у формі № 7д, № 7м "Звіт про заборгованість за бюджетними коштами".

Довідка про причини виникнення простроченої дебіторської заборгованості загального фонду та вжиті заходи щодо її стягнення.

Довідка про дебіторську заборгованість за видатками [3].

Інструкція з обліку коштів, розрахунків та інших активів бюджетних установ, затверджена наказом Держказначейства № 242 [4], виділяє такі види дебіторської заборгованості:

1) прострочена дебіторська заборгованість – це заборгованість, що виникає на 30-й день після закінчення строку обов'язкового платежу згідно з укладеними договорами, або якщо дата платежу не визначена після виписування рахунка на оплату;

2) дебіторська заборгованість, строк позовної давності якої минув, – дебіторська заборгованість, що обліковується після закінчення строку позовної давності;

3) безнадійна дебіторська заборгованість – поточна дебіторська заборгованість, щодо якої є впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позовної давності.

Аналіз дебіторської заборгованості проводять по окремих її видах, по окремих контрагентах, а всередині них – за окремими зобов'язаннями та сумами. Для цього використовуються дані звітності: балансу виконання кошторису витрат бюджетної установи форми № 1, звіту форми № 1-м, звіту виконання кошторису доходів і витрат позабюджетних джерел (форма № 4), дані поточного обліку, а в необхідних випадках і первинних документів. Вивчення проводиться в динаміці за рік або більш тривалий період. Вивченню дебіторської заборгованості з тривалими термінами і насамперед простроченої приділяють особливу увагу. По кожній сумі визначають час виникнення боргу, його причини та розмір. Проаналізувавши розрахунки, вживають заходи щодо стягнення заборгованості.

У зв'язку з тим, що дебіторська заборгованість після закінчення строків позовної давності може бути списана, слід визначити суму її зниження або підвищення, додавши до заборгованості на кінець року суми, списані на зменшення фінансування, і зменшивши отриманий результат на суму заборгованості, яка склалася на початок року [5].

Необхідно також давати оцінку дебіторської заборгованості з точки зору реальності її стягнення. Зворотність дебіторської заборгованості визначається на основі минулого досвіду і поточних умов. Минулий досвід проявляється в розрахованому за середніми даними за кілька років відсотку неповернення боргів. Також для аналізу використовують коефіцієнт відновлення, який показує, яка частина з виниклою протягом року заборгованості була погашена на кінець року, а яка її частка залишилася в якості боргу [6].

Контроль за рухом і своєчасною інкасацією дебіторської заборгованості, як одна з функцій управління, ставить своєю метою перевірку достовірності виникнення, ефективності використання та витребування дебіторської заборгованості, встановлення ступеня і характеру впливу на показники фінансової звітності й обсяг продажів на підставі інформації, що надходить на різних стадіях контролю. Тому є важливим аналіз об'єктивної величини дебіторської заборгованості, її структури та динаміки.

Структурування дебіторської заборгованості за строками дозволяє сформувати картину стану розрахунків з покупцями, виявити прострочену заборгованість, оцінити динаміку погашення заборгованості окремими групами дебіторів і провести оцінку можливих неплатежів. Порівнянність характеристик дебіторської заборгованості за різні звітні періоди забезпечується накопиченням облікової інформації, яка в подальшому піддається моніторингу, контролю та аналізу в цілях управління. Тільки повна, достовірна та своєчасна облікова інформація дозволяє оцінити об'єктивну величину та ефективність використання капіталу, вкладеного в дебіторську заборгованість і забезпечити реалізацію механізмів її погашення, чим і обґрунтована необхідність удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення оцінки дебіторської заборгованості бюджетних установ.

Перспективним напрямом досліджень може бути розвиток та вдосконалення системи управління дебіторською заборгованістю.

Наук. керівн. Мішин О. Ю.

Література: 1. Методичні рекомендації щодо обліку та списання дебіторської заборгованості від 6 серпня 2012 року № 268 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.balance.ua/download/blanks/20.02_metodrekom.html. 2. Бюджетний кодекс України від 06.12.2012 р. № 5518-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>. 3. Про затвердження Порядку складання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів від 25.05.2010 р. № 164 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>. 4. Наказ про затвердження Інструкції з обліку коштів, розрахунків та інших активів бюджетних установ від 27.05.2005 р. № 97 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>. 5. Сушко Н. Сучасний стан бухгалтерського обліку у державному секторі та перспективи його реформування / Н. Сушко // Бухгалтерський облік та аудит. – 2010. – № 11. – С. 28. 6. Прохорова О. С. Деякі питання обліку дебіторської та кредиторської заборгованості бюджетних установ / О. С. Прохорова., С. О. Левицька // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2010. – № 3(7). – С. 100–104.